

INLEIDING

De avond valt over het Mergelland. Achter de golvingen van de westelijke plateaurand heeft de zon zich scharlakenrood teruggetrokken. Het grote tentdak, dat zich over het brede Geuldal spant, verkleurt langzaam van blauw naar grijs. Maar de zon van deze eerste echte voorjaarsdag kan nog niet goed afscheid nemen. Met zachte penseelstreken verft zij het doek van de hemel waar dat de zwarte bossen raakt, vol van strepen geel en oranje. Slechts langzaam vervloeien ze in de opalen onderrand. De zon bereidt zich voor op een nieuwe, stralende aprieldag, alsof zij een zoenoffer wil brengen voor de veel te kille en natte Lentemaand, die volgt op een strenge winter. Achter de Wingberg rijst nu een volle maan boven het Elzetterbos. Omhoog turend zie ik hoe aan het nachtelijk uitspansel het ene glanzende lichtjuweel na het andere aanfloept. Ook beneden in het dal flonkeren steeds meer sterren. Het zijn de lichtjes van Epen en zuidelijker die van het grote Belgische spoorwegemplacement van Montzen en de fabrieken van La Calamine.

Adriaan Buter e.a. / t Mergelland op en af - Stad en land in Zuid-Limburg. Voorhoeve - Den Haag, 1980

Valkenburg

Kleine stad, ontstaan in het dal van de Geul bij een uitloper van het plateau van Margraten – de Heunsberg (Hoornberg). Het kasteel in Valkenburg is de enige hoogteburcht in Nederland. Nu, al is het slechts een ruïne die rest, torent het fier boven de andere bebouwing uit. Het is een van de historische juwelen die het toeristenstadje verheffen tot meer dan een plaats van louter goedkoop vermaak.

Vanuit het nabijgelegen Oud-Valkenburg gaf Thibalt van Voeren rond 1087 opdracht tot de bouw van een burcht op de Heunsberg die vanaf 1101 diende als zetel van het Land van Valkenburg. Het Land van Valkenburg werd in 1356 tot graafschap verheven en kwam in 1381 aan de hertog van Brabant.

De eerste schriftelijke vermelding van Valkenburg dateert van het jaar 1041. Uit dat jaar wordt een oorkonde bewaard waarin de Duitse koning Hendrik III (die enkele jaren later tot keizer zal worden gekroond) vier dorpen schenkt aan zijn nicht Irmgard. Het zijn de dorpen Herve, Epen, Vaals en Valkenburg. De oorkonde draagt als datum 15 februari 1041 en de naam Falchenberch is duidelijk leesbaar. Historici zijn het erover eens

dat hier niet de tegenwoordige stad aan de Geul mee wordt bedoeld, maar het huidige Oud-Valkenburg. De naam Valkenburg zou refereren aan de middeleeuwse jacht met valken, die gemeengoed was bij de adel.

Tussen 1041 en 1147 wordt Valkenburg o.a. in de archieven genoemd als: Falchenberch, Falkenberge, Mons Falconis, Falconmont, Valkenburg, Falkenburch en de monte Falchonis.

Omstreeks 1200 werd een tienhoekige toren gebouwd ter vervanging van de veel grotere zestienhoekige toren. De palissade werd vervangen door een stenen schildmuur en er verschenen tal van andere bijgebouwen op het kasteelterrein. Omstreeks 1250 stond er een complex waar de huidige putkamer, een deel van de huidige kapel en een voorloper van de huidige ridderzaal deel van uitmaken.

Gedurende de loop van de 14e eeuw werd het kasteelterrein groter gemaakt door middel van het storten van puin en breidde het complex zich sterk uit. De tienhoekige toren verdween en werd niet meer door een nieuwe donjon vervangen.

Hiervoor in de plaats kwam een groot gebouw met twee vleugels omringd door een ruime schildmuur

voorzien van twee zware, ronde verdedigingstorens. Buiten de hoofdboort van het kasteel lag de dwingel; een toegangsweg tussen de hoge muren en de rots wanden waartussen de bezoekers naar de kasteelboort werden geleid. De dwingel was onder controle van de bewoners van het kasteel en men kon kwaadwillende bezoekers bestoken door onder andere boogschutters.

Gedurende de Middeleeuwen werd het kasteel enkele keren belegerd. In de Tachtigjarige Oorlog wisselde het kasteel enkele keren van eigenaar, maar de staatse troepen wisten de burcht in 1644 definitief in handen te krijgen. In december 1672 werd het kasteel kortstondig bezet door Franse troepen, maar zij werden al weer snel verdreven. Onmiddellijk daarna besloot stadhouder Willem III de burcht op te blazen omdat het hem waarschijnlijk niet zou lukken de burcht te behouden. Dit zou de burcht voor Fransen tot een belangrijk bruggenhoofd kunnen dienen. Hierna is de ruïne nooit meer opgebouwd. Slechts deze kasteelruïne, een ronde toren (gedeelte van het huidige kasteel Den Halder), twee van de zes stadspoorten, de Berkelpoort, de Grendelpoort en een deel van de stadswallen zijn nu nog over van de vesting Valkenburg. Na de brand van 1773

heeft men vele rotsblokken van de kasteelruïne gebruikt om Valkenburg weer op te bouwen.

Lekker koel in de zomer en heerlijk warm in de winter, in de Fluweelengrot is het namelijk permanent 12 graden!

Bezoek de oudste grot (mergelaftgraving) van Zuid-Limburg....

Nauw verbonden met de rijke historie van de Kasteelruïne is de Fluweelengrot, het gangenstelsel onder de Kasteelruïne. De Fluweelengrot is vermoedelijk in de 11^e de of 12^e eeuw ontstaan.

Mergel werd door zogenaamde 'blokbrekers' gedolven uit de grot, om te gebruiken als bouwsteen voor de bouw van o.a. het Kasteel van Valkenburg. Het resultaat van deze mergelwinning is een uitgebreid labirint van oude en grillige gangen.

De 'geheime vluchtgangen', die pas in 1937 ontdekt zijn, maakten het ridders en hun krijgsknechten mogelijk het belegerde Kasteel ongezien te ontvluchten en de vijand in de rug aan te vallen of stiekem bevoorrading te halen.

Zo vertelt een van de legendes over Brabanders, die maar niet snapten waarom er op het Kasteel nog steeds gefeest werd na een lange periode van belegering. Zij wisten niet dat de troepen via de